

Vrienden van het AIRBORNE MUSEUM

Van de redactie

Deze nieuwsbrief, die eind augustus werd samengesteld, ontvangt u rond de 60^e herdenking van de Slag om Arnhem. Aan die belangrijke gebeurtenis zullen we volop aandacht besteden in een uitgebreid nummer dat in november verschijnt. Bij deze nieuwsbrief hebben wij ter gelegenheid van de herdenking een extra lange Ministry gevoegd.

Nieuwe conservator/adjunct-directeur.

In de vorige nieuwsbrief kondigden wij hem reeds aan: sinds 1 juli heeft het Airborne Museum 'Hartenstein' een nieuwe conservator/adjunct-directeur. Het is de 49-jarige Frans Smolders uit Nijmegen. Hij werd gekozen uit ca. 90 sollicitanten die hadden gereageerd op de advertentie voor deze vacature. Voorlopig is hij aangesteld voor twee jaar en hij wordt betaald uit een subsidie die de gemeente Renkum hiervoor beschikbaar heeft gesteld. Wybo Boersma, die de afgelopen jaren het museum als directeur leidde en die, geheel onbetaald, ont-

zettend veel werk heeft verzet, stopt per 1 oktober met deze functie.

Frans Smolders heeft veel ervaring op het gebied van de inrichting van musea. Na zijn studie Kunsthistorie deed hij zijn kennis op in onder meer het Utrechtse Universiteitsmuseum en meer recent bij de samenvoeging van verschillende museale diensten in Apeldoorn.

Zijn belangrijkste taak in de komende twee jaar zal zijn het ontwikkelen van een beleidsplan voor de toekomst van het museum. Hoofdaandachtspunten zijn o.a. de modernisering van de totale expositie en een mogelijke uitbreiding van het museum.

Smolders is zeer onder de indruk van de prachtige en indrukwekkende collectie van het Airborne Museum en van alle kennis die er is samengebracht. Hij zou echter graag wat meer de aandacht willen vestigen op de menselijke verhalen die horen bij het getoonde materiaal. Nu ligt de nadruk op de militaire operatie, die in min of meer chronologische volgorde wordt behandeld. Er zou meer aandacht kunnen worden besteed aan de persoonlijke lotgevallen van de militairen, maar ook van de burgers, wiens wereld plotseling veranderde in een slagveld.

Het gebrek aan ruimte in het museum vormt een belemmering voor de ontwikkeling van een moderne expositie. Huize Hartenstein is een monument, waaraan weinig kan worden veranderd. Daarom denkt Smolders aan een ondergrondse uitbreiding, met als voorbeeld het plan dat de Vereniging Vrienden enige jaren geleden heeft laten ontwerpen. Daardoor zal het ook mogelijk worden grote wissel-tentoonstellingen te organiseren.

Ook zou Smolders graag de 'villa' Hartenstein zelf weer meer tot haar recht willen laten komen. Nu zijn bijvoorbeeld alle ramen dichtgetimmerd met schotten, waardoor je als bezoeker bent afgesloten van de omgeving.

De aandacht van vooral de jongere museumbezoekers loopt snel terug bij een statische presentatie, en daarom zal er in de toekomst in het museum nog meer gebruik gemaakt gaan worden van moderne audiovisuele middelen en computer technieken. Ook zou een kleine filmzaal kunnen worden ingericht.

Foto: ROBERT VOSKUIL.

27 juli 2004. Frans Smolders, de nieuwe adjunct directeur/conservator van het Airborne Museum.

De bibliotheek en het archief vormen volgens Frans Smolders een integraal deel van de museumcollectie. Dit materiaal kan beter worden ontsloten, gecatalogiseerd en gedigitaliseerd om een optimaal gebruik mogelijk te maken. Samenwerking en uitwisseling van gegevens met andere musea en archieven zal ook meer aandacht krijgen.

De financiële basis van het museum zal moeten worden verbreed en daarom zal worden geprobeerd om sponsors aan te trekken.

Frans Smolders hoopt samen met de twee andere vaste medewerkers Berry de Reus (logistiek manager) en Roland Boekhorst (behoudsmedewerker) en met de enthousiaste groep van twintig vrijwilligers het museum nog interessanter en leerzamer te maken dan het nu al is. De Vereniging Vrienden is uiteraard graag bereid daaraan mee te werken!

Themamiddag op 20 november

Op zaterdag 20 november a.s. organiseert onze vereniging wederom een themamiddag in de Concertzaal in Oosterbeek.

Het programma ziet er als volgt uit:

13.30-14.00 uur: Ontvangst van de leden

14.00-15.00 uur: Lezing van Alex Junier over het '2nd Battalion The South Staffordshire Regiment'. Over dit bataljon schreef Alex, samen met Bart Smulders het boek 'By Land Sea and Air', dat in 2003 verscheen.

15.00-15.45 uur: PAUZE

15.45-16.30 uur: Vervolg van de lezing door Alex Junier.

Ca. 17.00 uur: Einde themamiddag.

Veteraan schenkt motormaaier

Op 13 juli j.l. vond op de Airborne Begraafplaats een zeer bijzondere gebeurtenis plaats. De 80-jarige Arnhem-vetraan Frank Moore droeg een speciale, door hem zelf ontworpen, motormaaier over aan de staf van de Commonwealth War Graves Commission. In september 1944 was luitenant Frank Moore Troop Leader van F-Troop, 3rd Airlanding Light Regiment Royal Artillery. Tijdens de Slag om Arnhem stonden de 75mm Pack houwitser van F Troop opgesteld in het weiland recht achter de Oude Kerk in het Benedendorp in Oosterbeek. Het Troop-hoofdkwar-

tier was gevestigd in de zuidvleugel van deze kerk. Een van de diorama's in de kelder van het Airborne Museum toont F-Troop in actie.

Frank Moore ontsnapte in die periode verschillende keren aan de dood. Zo leidde hij op een bepaald moment vanuit de spits van de kerktoeren het vuur van de houwitser van het Light Regiment op posities van de Duitsers. Boven in die spits zat aan de oostzijde een klein luik, en vandaar uit had hij een goed overzicht over de omgeving. De Duitsers kregen dat echter in de gaten en een Duitse tank vuurde een salvo af, die de spits raakte vlak onder de plaats waar Moore en zijn verbindingsman zaten. Gelukkig wisten ze toch heelhuids naar beneden te komen. De tweede keer was in de avond van 25 september, toen Moore, staande bij de kerk, de lokaties van Duitse posities besprak met een Forward Observation Post officier van de 43^e Wessex Divisie, kapitein Thomas 'Zeke' Rose, die samen met een collega en enkele anderen de Rijn had weten over te steken. De Duitsers openden het vuur met een mitrailleur, waarbij ze Frank Moore rakelings misten, maar kapitein Rose raakten. Die overleed de volgende dag. (zie hiervoor: Ministry 46 uit mei 1995: 'Herinneringen van een veteraan van 30 Corps', door majoor b/d Douglas G. Goddard, Royal Artillery, en het boek 'Arnhem, The Airborne Battle' door Martin Middlebrook, 1994/2004).

Zoals Frank Moore later schreef: 'Naarmate de slag voortduurde, veranderde de positie van F-Troop steeds meer in een kraterlandschap. De banden van de houwitser werden vernield door granaat- en mortiervuur, waardoor ze moeilijk waren te verplaatsen en te richten. De geschutsbemanningen moesten zichzelf diep ingraven in schuttersputten, die zij bedekten met lege munitiekisten en aarde, om zich enigszins te beschermen tegen granaat- en mortierinslagen. Maar iedere keer wanneer het bevel werd gegeven 'Take Post' (beman posities), kwamen alle artilleristen zonder aarzelen uit zijn schuttersputten om de vrijwel totaal onbeschermden kanonnen in het open veld te bedienen. Dit dwong grote bewondering af van de infanterie eenheden die in de buurt zaten ingegraven. Majoor Cain, die voor zijn rol tijdens de Slag om Arnhem het Victoria Cross kreeg, schreef later een brief waarin hij de standvastigheid en de moed van de geschutsbemanningen een voorbeeld noemde voor alle anderen, die de posities bij de Oude Kerk met hen deelden.

Frank Moore was een van de gelukkigen die aan het eind van de strijd over de Rijn kon terugtrekken. Hij werd gedemobiliseerd in 1948 en had vervolgens een lange en succesvolle carrière in de productie van landbouwmachines. Na zijn pensionering ging hij zich bezig houden met het ontwerpen van zeer geavanceerde motormaaiers voor grote gazons. Deze machines, die zijn voorzien van allerlei nieuwe technische snufjes, worden nu door zijn eigen bedrijf 'Moore Mowers Limited' in Beaminster (Dorset) vervaardigd.

Frank Moore besloot onlangs om een speciaal ontworpen maaimachine te schenken aan de Commonwealth War Graves Commission voor gebruik op de

FOTO: GORDON ALLAN

13 juli 2004. Arnhem-veteraan Frank Moore geeft op de Airborne Begraafplaats in Oosterbeek een demonstratie van de door hem ontworpen motormaaier,

Foto van een onbekende lokatie in Arnhem, gemaakt op 17 september 1944. Waar is dit?

Airborne Begraafplaats in Oosterbeek en op de andere begraafplaatsen in de regio, 'ter herinnering aan alle oude vrienden en collega's die daar zijn begraven'.

Engels Weekend 2005

Het is de bedoeling dat in juni 2005 in Oosterbeek het derde 'Engelse Weekend' zal worden georganiseerd voor onze leden uit het Verenigd Koninkrijk. Leden die daarvoor een plaats willen reserveren kunnen contact opnemen met Niall Cherry en ook voor nadere informatie kunt u bij hem terecht. Het programma zal ongeveer vergelijkbaar zijn met de twee vorige keren. Waarschijnlijk is er op zaterdag een wandeling langs een aantal historische locaties, waarna op zondag een wat langere tocht met (historische?) voertuigen zal worden gemaakt.

(Niall Cherry, 3 Church Road, Warton, Lancs, PR4 1BD, United Kingdom,
e-mail: niall.cherry@baesystems.com)

Wie weet het?

In de Tweede Wereldoorlog Fotocollectie van het Gelders Archief (opgebouwd door het toenmalige Gemeentearchief Arnhem) berusten onder andere afdrukken uit een bijzonder album. Het werd in de periode 1940-1945 aangelegd door Dr. R.S. Tjaden-Modderman, en bevat vele foto's die door hem in de Gelderse hoofdstad werden gemaakt.

Een van die kiekjes hebben we hierbij afgedrukt. Helaas weten we alleen de datum: 17 september 1944. Wie kan vertellen wat er precies op te zien is? Zijn de rookwolken het gevolg van het geallieerde bombardement dat voorafging aan de luchtlandingen? Waar stond de fotograaf toen hij op het knopje drukte?

Uw antwoorden graag naar de redactie! Overigens kwamen op de vorige Wie weet het?-vraag een gewaardeerd aantal reacties binnen. Daarop komen we in de volgende Nieuwsbrief terug.

Airborne Monument hersteld

Eerder dit jaar luidden leden van de Vereniging Vrienden en van de Monumenten Commissie de

noodklok over de slechte toestand waarin het Airborne Monument tegenover het museum verkeerde. De aanwezigen bij de Jaarvergadering van de Vrienden zullen zich ongetwijfeld de levendige discussie over dit onderwerp herinneren. Deze actie heeft kennelijk resultaat gehad, want medewerkers van de gemeente zijn in juli j.l. druk bezig geweest met herstelwerkzaamheden. Delen van het metselwerk zijn vernieuwd, evenals veel gebroken of afgebrokkelde bakstenen. De originele gele, zachte baksteen, waaruit het gedenkteken in 1945 is opgetrokken, is erg gevoelig voor beschadiging en weersinvloeden. Men is er gelukkig in geslaagd om voor de restauratie bakstenen te vinden die vrijwel dezelfde kleur hebben als die van vlak na de oorlog, maar die wel veel sterker zijn. Eigenlijk zijn ook de beeldhouwwerken van Jacob Maris, die in het monument zijn verwerkt, toe aan grondige restauratie, maar dat moet te zijner tijd gebeuren door deskundigen.

Vliegtuigbom

Tijdens graafwerkzaamheden onder het spoorviaduct de Zypse Poort in Arnhem werd op 28 mei j.l. een vijfhonderd pond zware Britse vliegtuigbom gevonden. Onmiddellijk werd het werk gestaakt, de wijde omgeving afgezet en het treinverkeer stilgelegd. Bij nader onderzoek door het gewaarschuwde Explosieven Opruimings Commando (EOC) bleek dat de ontsteking er al af was, waardoor de bom als ongevaarlijk kon worden bestempeld. Het projectiel kon daardoor snel in een vrachtwagen naar het vernietigingsterrein bij de Schuytgraaf in Arnhem-Zuid worden gebracht.

Dat de bom nu pas aan de oppervlakte kwam, terwijl er al ruim twee jaar aan de Zypse Poort werd gewerkt, is verklaarbaar. Pas eind mei werd namelijk de asfaltlaag verwijderd waaronder de bom zich bevond. Hij lag nog geen meter onder het oppervlak.

Waarschijnlijk is dit een van de geallieerde bommen die op zondag 17 september 1944 werd afgegooid tijdens de bombardementen die werden

uitgevoerd voordat de geallieerde luchtlandingen zouden plaats vinden.

Het belangrijkste doel in die omgeving was de Willemskazerne, die door de Duitsers werd gebruikt. De kazerne, die bij deze aanval geheel werd verwoest, stond op de plaats van het huidige Gele Rijdersplein. Het is onduidelijk waarom het ontstekingsmechanisme ontbrak. Misschien heeft men die in Engeland vergeten te monteren. Het gelukkige gevolg is wel dat de bom daardoor niet is ontploft en daarmee de Zypse Poort deze aanval heeft overleefd en nog bijna zestig jaar heeft kunnen bestaan! Inmiddels is de oude poort vervangen door een nieuwe. In een van de volgende nummers hopen we op dit bombardement terug te komen.

Foto's gevraagd

Volgend jaar, in juni 2005, bestaat de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum 25 jaar. Deze mijlpaal willen wij uiteraard niet ongemerkt voorbij laten gaan. In een volgend nummer van de nieuwsbrief zullen wij u daarover berichten. Een van de initiatieven die voor dit jubileum naar voren is gebracht, is het maken van een kleine tentoonstelling en/of bescheiden fotobrochure over 25 jaar Vereniging Vrienden. Daarvoor zoeken wij foto's van excursies, vergaderingen, themadagen, etc. Wanneer u in het bezit bent van dergelijk beeldmateriaal en dat ter beschikking wilt stellen, laat u dat dan even weten door middel van een kort briefje of e-mail aan het bestuur (zie Colofon). Er wordt dan t.z.t. contact met u opgenomen. Alvast veel dank voor uw medewerking!

Nieuws van Niall

Van onze vertegenwoordiger in Groot Brittannië, Niall Cherry, ontvingen wij het volgende bericht: 'Afgelopen februari overleed Sir John Killick. De 'kenners' van de Slag om Arnhem weten ongetwijfeld dat hij in september 1944 commandant was van het 89th Parachute Field Security Section. Op 18 september 1944 werd kapitein J.E. Killick, toen hij op patrouille was in de Weerdjesstraat in Arnhem op de gevoelige plaat vastgelegd door de Joodse fotograaf Sem Presser. Het is mijns inziens een van de beste foto's van de Slag om Arnhem. Hij staat o.a. afgebeeld op pagina 87 van het boek van David van Buggenum, 'B Company Arrived', dat in 2003 verscheen. Op de foto is te zien dat Killick op zijn rechterbeen een holster met wapen draagt. Dit was een Duits Luger pistool. Vorig jaar vertelde hij mij hoe hij hier aan was

gekomen en dit verhaal wil ik graag vertellen in een van de volgende nummers van de Nieuwsbrief'.

'Oosterbeek For ever England'

Op zaterdag 31 juli werd in het Airborne Museum het boekje 'Oosterbeek For ever England' gepresenteerd. Het is het resultaat van een studie die auteur Jan Crum, (1940) heeft gedaan naar de grafteksten op de stenen op de Airborne Begraafplaats in Oosterbeek. De teksten verraden vaak iets over de persoonlijke achtergrond van de gesneuvelden. De nabestaanden mochten aangeven welke woorden zij op de steen wilde hebben. Sommigen kozen voor zeer persoonlijke, ontroerende teksten, anderen voor meer algemene woorden. Jan Crum heeft in zijn boekje de teksten in verschillende categorieën verdeeld, zoals verdriet, herinnering, opoffering en bewondering. Van alle opgenomen teksten heeft hij de achtergrond proberen na te gaan. Het boekje is een hommage aan alle militairen die tijdens de Slag om Arnhem hun leven gaven.

Het eerste exemplaar werd aangeboden aan oudstrijder Norman Rawlings, die speciaal voor deze gelegenheid uit Groot Brittannië was overgekomen. 'Oosterbeek. For ever England', door Jan G. Crum, (ISBN 90-75665-65-2) verscheen bij Uitgeverij Kontrast in Oosterbeek. Het boek is tweetalig, Nederlands en Engels, en telt 96 pagina's. Het is geïllustreerd met foto's. De prijs bedraagt 15 Euro.

Bodemvondsten op Papendal

Evenals op andere plekken in deze regio vind je ook op het terrein van het sportcentrum Papendal, ten noorden van Oosterbeek, nog schuttersputten uit de Slag om Arnhem. Philip Reinders heeft het afgelopen jaar een groot aantal van deze putten onderzocht en daarbij het nodige materiaal uit de grond gehaald. Dit werd in augustus en september tentoongesteld in de hal van het hotel- en congrescentrum van Papendal.

Een van de meeste opmerkelijke vondsten was een Frans geweer uit de Eerste (!) Wereldoorlog. Waarschijnlijk hebben de Duitsers het wapen, dat uit ca.1917 dateert, in 1940 in Frankrijk buitgemaakt. Dit soort wapens werd later in de oorlog vaak uitgedeeld aan de troepen van mindere kwaliteit in het Duitse leger, toen er een gebrek kwam aan eigen bewapening.

Een ander merkwaardig object, dat uit een van de schuttersputten kwam, was een potje waarin kaviaar had gezeten!

COLOFON

De Nieuwsbrief is een uitgave van de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum Oosterbeek (Utrechtseweg 232, 6862 AZ Oosterbeek) en verschijnt vier keer per jaar. Het doel is bekendheid te geven aan het Airborne Museum, de Vereniging Vrienden en de geschiedenis van de Slag om Arnhem.

Telefoon museum: (026) 333 77 10

Redactie: drs. R.P.G.A. Voskuil en G.H. Maassen jr.

Redactieadres: Jan van Riebeeckweg 39, 6861 BD Oosterbeek, e-mail: vvamredactie@planet.nl
Penningmeester/ledenadministratie: Frits Miedema, telefoon (026) 333 64 76, e-mail: fymiedema@planet.nl
Coördinatie verzending, archivering & distributie losse nummers: Chris van Roekel, Oosterbeek.
Vormgeving: Hildebrand DTF, Wageningen.
Druk: Drukkerij Verweij Wageningen B.V.